

Kisten og flaget

Fra gammel tid har man brugt at svøbe *Dannebrogen* omkring de kister, der rummede dem, som var faldne i strid for fædrelandet — som fædrelandets dyrebareste hilsen og hæder til den døde. Ligeså har det været skik at svøbe *Dannebrogen* om dem, der ikke kunne nå hjem for at finde en grav i den hjemlige jord, men som døde på havet, og af skibets besætning måtte sænkes i bølgerne.

Denne tradition har naturligvis også været anvendt overfor de ikke-militære, der faldt under Danmarks frihedskamp i 1940—45, for så vidt det var os selv muligt at jorde disse faldne; fik de ikke *Dannebrogen* før, så fik de det dog, da den store jordfæstelse kunne foretages, og de fandt deres endelige hvilested i mindelunden i Ryvangen eller på deres hjemsojns kirkegård. Flaget er fulgt med i graven, og det er forblevet i graven som en integrerende del af det, hvori liget har været svøbt — kiste og flag.

Samme skik kendes også i andre civiliserede lande; soldaten får sit fædrelands symbol med sig i graven, og det forbliver der. Kun een nation ser anderledes på det, nemlig de nordamerikanske fristater. For dem er *stjernebanneret* (som hos os) et helligt tegn; men mens vi ser det som en selvfølge, at flaget forbliver hos den avdøde, er man i U. S. A. af den opfattelse, at *Stjernebanneret* ikke må komme i berøring med mulden. Derfor følger flaget nok med den afdøde til graven, men det må ikke »tilsmudses med jord«, og må altså ikke forblive i jorden, hvorom senere.

Med den popularisering af flaget, som den stigende demokratiske udvikling har givet os, er flaget (som oprindeligt var kongemagtens, senere flådens, militærets og statens tegn) ikke længere blot et militært eller statsligt; men i høj grad et civilt, et folkeligt symbol.

Fædrelandet angår os alle, og flaget hejses i kolonihaven, når familien arbejder derude, i villahaven når der er fødselsdag, mens det efter den 9. april 1940 vajer dagligt over alle de militære kaserner og forlægninger.

Splitflagets særlige privilegier er det ikke her stedet at drøfte. Men en følge af det foregående er da dette, at flaget også i stigende grad anvendes ved jordfærd, idet det også anvendes ved andet end militære begravelser. Dette kan ske ifølge fremsatte testamentariske ønsker hos den avdøde, eller det kan være, fordi slægten heri ser det bedste, det smukkeste og det ædleste middel til at hædre den avdøde.

At flaget svøbes om en embedsmands kiste som tegn på, at han døde i statens, landets eller kongens tjeneste, synes god kotyme, og der kan ikke rettes nogen bebrejdelse imod andre, fordi de også lader deres kære svøbe i flaget; dog må det hævdes, at den dybere betydning, man hidtil har lagt i anvendelsen af flaget, naturligvis bliver noget forflygtiget ved en videregående brug til en hvilken-somhelst jordfærd. Men kirkegårdenes funktionærer og andre (f. eks. bedemænd), der har med sagen at gøre, har intet avgørende at sige i denne henseende. De kan være vejledende, og de kan (om de deler de ovenfor fremsatte meninger) søge at mindske anvendelsen. Er det avgjort, at flaget skal anvendes, må avgørelsen respekteres, og flaget følge med kisten i graven, hvor det forbliver på kisten, også når der kastes jord på.

Ganske analogt med dette må sagen stille sig ved kremation (ligbrænding). Her er ovenikøbet det moment at føje til, at det er teknisk umuligt at få alle begravelsesblomsterne med i processen, — der er derimod intet i vejen for, at en kiste, som er svøbt i flaget, kan gå hele processen igennem, så at luerne fortærer såvel flag som det øvrige, der bliver dem overgivet. Er der end nu og da en brist på

stof til et flag, og koster end Dannebrog nogle penge, bør ingen af disse hensyn være afgørende i en sådan sag. Flaget hører kisten til, og flaget må følge den døde.

Om de særlige forhold vedrørende borgere af U. S. A. er fortalt i et amerikansk tidsskrift følgende vedrørende såvel forhistorien som den nuværende brug, at også denne stammer fra militært hold. Mens det ofte er umuligt at anvende flaget sådan på slagmarken, er det der ofte brugt at anvende det som en nødhjælp til at svøbe en falden soldat. Men fra denne praktiske foranstaltning er anvendelsen år for år givet en dybere betydning, ganske som i Europa.

Anvendelsen af de nationale farver som et dække for den døde symboliserer det faktum, at soldaten tjente U. S. A.'s væbnede styrker, og at dette land påtager sig det fulde ansvar for vedkommendes begravelse som en højtidelig og hellig forpligtelse.

Heri er ingen væsentlig forskel for den ældre tradition hos os, — forskellen kommer først ved jordefærdsakten. For U.S.A.s soldater placeres kisten over graven, og her holder ligbærerne flaget brysthøjt over denne (se fig. 250), og stjernebanneret følger derefter *ikke* med i graven, og følger

Fig. 249.
Dannebrog om kisten.
Militærbegravelse
2. sept. 1943,
Bispebjerg Kirkegård,
København.
Nord. Presse-Foto.

Fig. 250.
Stjernebanneret holdes
som en baldakin over
kisten.
Arlington National
Cemetery, U. S. A.
The American Ceme-
tary, aug. 1949.

lig ej heller med i ovnen, hvor der skal foregå kremation.

At nordiske kirkegårdsfunktionærer og andre, der har med en sådan sag at gøre, må underordne sig disse bestemmelser, er klart.

Den danske Soldatergrav paa Bispebjerg Kirkegaard

Kirkegaardsinspektør H. D. Ørsted-Hansen

Den danske Soldatergrav paa Bispebjerg Kirkegaard blev oprindelig anlagt som Hvilested for 12 danske Officerer og Menige af Hær og Flaade, faldet ved Fægtningerne rundt om i Landet den 29. August 1943. Senere begravedes yderligere tre, der døde af deres Saar fra disse Kampe.

Dette Gravsted blev anlagt i Sommeren 1944 og er beskrevet i »Vore Kirkegaarde« 1944, Side 30—32 (jv. fig. 249).

Gravstedets Placering langs Muren i Kirkegaardens yderste Hjørne var fastlagt af de tyske Myndigheder. Da der ikke tidligere havde fundet Nedsættelse af Kister Sted i Rabatten langs Muren, var der her gode Udvidelsesmuligheder, og der blev god Brug for det efter Tyskernes Kapitulation, idet efterhaanden 23 Frihedskæmpere blev begravet paa begge Sider af Soldatergravene.